

‘Dat wij anders zijn dan dieren. Flauwekul!’

Heel veel van ons gedrag is te verklaren vanuit de oertijd. De Horssense bioloog Han Blok mixte verschillende wetenschappelijke theorieën in zijn boek *Oermenselijk*. „Er zijn zo veel leuke hypothesen zonder bewijs.”

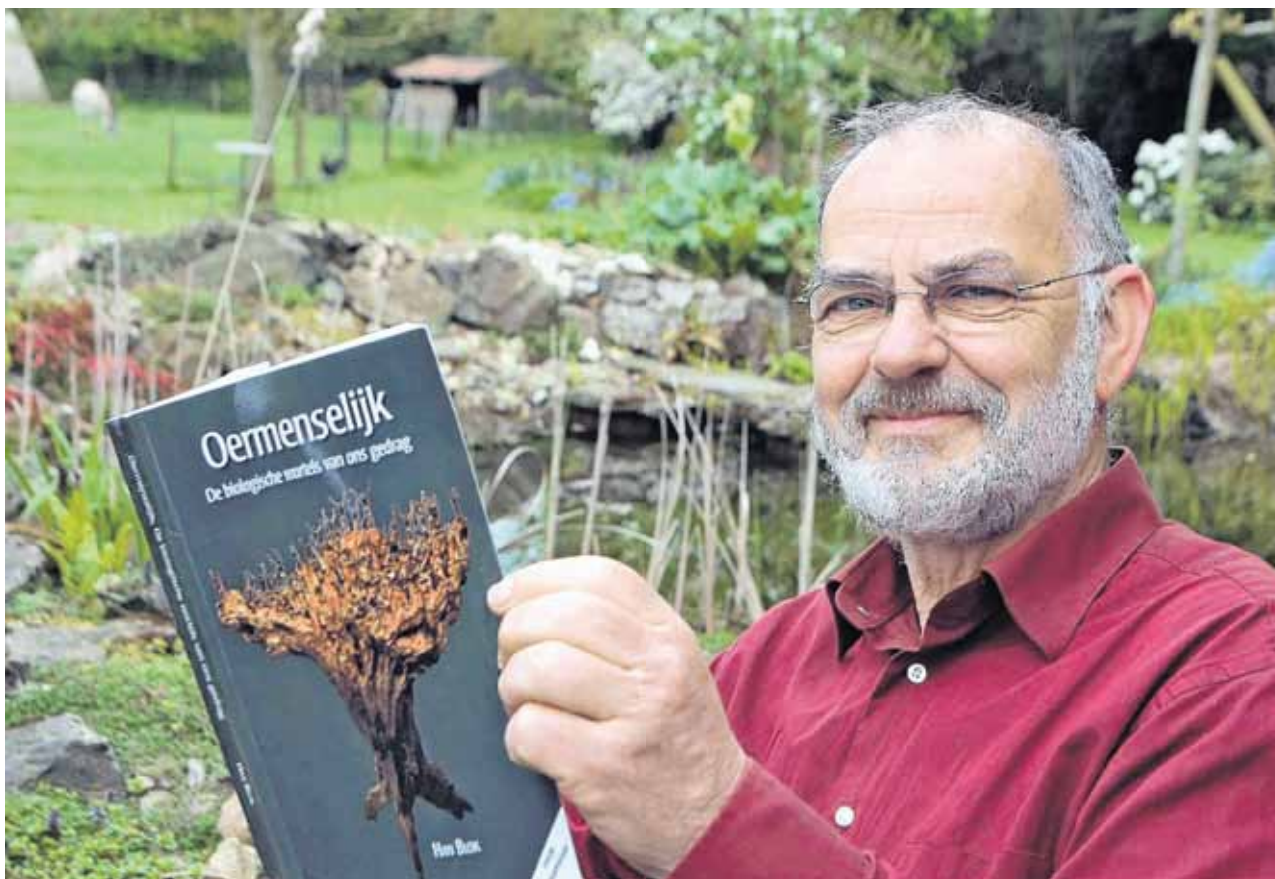
door
Job van der Meer

j.vdmeer@gelderlander.nl

Het is een waar cliché. Zijn vervroegd pensioen gaf hem eindelijk de tijd om zich met zijn oude interesse bezig te houden. En aanschouw het resultaat: *Oermenselijk*. Een bijna vijfhonderd pagina's tellend boek over de biologische wortels van ons menselijk gedrag.

Horssenaar en bioloog Han Blok kijkt er met regelmaat zelf nog even in en is trots. „Ik had altijd al belangstelling voor de afstamming van de mens”, zegt de 63-jarige Blok. „Toen ik me er weer in ging verdiepen zag ik dat er de laatste dertig jaar ontzettend veel kennis is toegevoegd. Er zijn nu duizenden fossiele resten van oermensen. Ten tijde van Darwin was er maar één en daarvan werd ook nog ontkend dat het van een vroeger mens was.”

Hij verdiepte zich in nieuwe theorieën en combineerde allerlei wetenschappelijke stromingen. Blok liet de biologie, psychologie en antropologie vertellen over ons ontstaan en vooral ook over de ontwikkeling van ons gedrag. En dat alles bracht hij samen tot een goed leesbaar verhaal. *Oermenselijk* schept een genuanceerd beeld van de stappen van de eerste aapmens tot de Homo sapiens van nu. Maar Blok verklaart ook de tegenwoordig veel voorkomende verslaving aan computerspelen aan de hand van onze oeroude biologische wortels. En wie wist er eigenlijk dat het voeren van oorlogen onze taalont-

De Horssense bioloog Han Blok schreef een boek over de evolutie van het menselijk gedrag. Het is een boek geworden voor iedereen met interesse voor de afstamming van de mens. foto Jan Rikkes

wikkeling tot grote hoogte opstuwde? Kennis over het maken van de beste wapens moet namelijk heel precies worden overgedragen om te overleven in een cultuur van stammetwisten. In die *survival of the fittest* werd de onderlinge samenwerking binnen de stam ook nog eens van doorslaggevend belang, vertelt Blok. Een geavanceerde manier van communiceren werd onmisbaar. In zijn met groen overgoten tuin vertelt hij over de aanloop naar zijn boek. Blok, in 1946 in Schiedam geboren, studeerde biologie. Het milieu was in. Hij kwam bij AKZO terecht en deed onderzoek

naar de zuivering van afvalwater. Na een korte zijstap als directeur van een aquariumfabriek werd Blok milieuvadviser voor diverse bureaus. Uiteindelijk belandde hij bij Royal Haskoning, waar hij nog acht jaar tot aan zijn pensioen werkte. „Na 35 jaar had ik er genoeg van”, zegt Blok. „Alle regels om het milieu heen. Het is me te bureaucratisch geworden.” Des te meer vond hij zijn draai toen hij zich weer ging verdiepen in de afstamming van de mens. „Wat we tegenwoordig allemaal in het DNA kunnen zien over onze evolutie is machtig interessant en aan de kick die wij krijgen tijdens

een herkenning heb ik een heel hoofdstuk gewijd. Het idee daarover zat al dertig jaar in mijn hoofd. Nu kon ik het eindelijk eens uitdiepen.” Wat hem dreef? „Heel lang moest de psychologie niets van biologische verklaringen hebben”, zegt Blok. „Psychologen zeiden dat wij principieel anders zijn dan dieren. Flauwekul! Er bestaat nu een stroming die evolutionaire psychologie heet. Dat is een vruchtbaar huwelijk en ontzettend leuk.” Blok vindt het apart dat de wetenschappers zo vaak in hun eigen kringetje blijven ronddraaien. „Taalonderzoekers bijvoorbeeld, kijken maar zijdelings naar de psychologie of de biologie. Dat terwijl de basisprincipes van dierlijke communicatie ook gelden voor on-

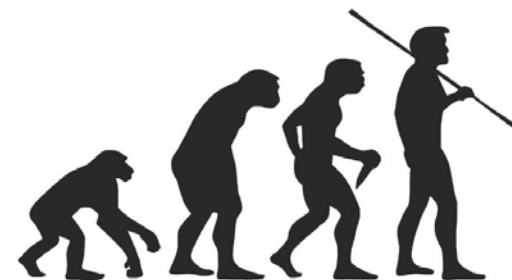
ze spreektaal. De invloed van klimaatveranderingen is boeiend. Uiteindelijk veranderde daardoor de manier van voedsel verzamelen en ontstond de noodzaak tot samenwerking en communicatie. Met het samenbrengen van de verschillende visies uit de verschillende wetenschappelijke disciplines trachtte Blok een puzzel te maken. Het bracht hem veel plezier. „Er zijn zo ontzettend veel leuke hypothesen zonder enig bewijs”, zegt hij. „Ik heb geprobeerd de visies van de neuroloog, antropoloog, procestechnoloog en nog een stuk of tien andere ‘logen’ op een rijtje te zetten. Dat geeft echt een mooi beeld over het zoeken van de wetenschap naar verklaringen. Elk vakgebied draagt een klein stukje bij aan die puzzel.”

‘Spelverslaving doodt de hersenen’

‘Wij zouden nooit mens geworden zijn als we niet zo gevoelig waren voor een verslaving’, betoogt bioloog Han Blok in zijn boek *Oermenselijk*. ‘Het eindeloze geduld en het uithoudingsvermogen en het plezier in succes dat de oermens nodig had om een perfecte bijl te maken, tref je bij de aap niet aan’. Die factor, samen met de kick die een spannend spel oplevert en het feit dat het computerspel met zijn levels ons steeds weer beloont, maakt de computerspellen zo geraffineerd dat de verslaving bij veel mensen meedogenloos toeslaat, weet Blok. In het hoofdstuk over de virtuele mens zette hij de meest recente inzichten over dit fenomeen op een rijtje. Blok wil niet moraliseren, maar hij filosofeert in zijn boek wel over de vraag of computerverslaving terecht door de samenleving als iets negatiefs wordt beschouwd. En wat het verschil is met andere vormen van verslaving. ‘Als iets niet bijdraagt aan het behoud van de groep keuren we het meestal af’,

zegt hij. ‘Maar we zijn misschien niet helemaal consequent. Niemand klaagt immers dat zijn kind te veel boeken leest’. Er kleeft een biologisch nadeel aan de gameverslaving. Het motorisch centrum in de kleine hersenen, waarmee we de dingen op de automatische piloot doen, is bij mensen extreem groot in vergelijking met bijvoorbeeld apen. Blok weet uit onderzoek dat juist dat gedeelte sterk betrokken is bij het spelen van spelletjes op de computer. ‘Je traint het zeer intensief en alle energie gaat er naartoe. Ondertussen ligt je hele neocortex te slapen’.

Die neocortex, hersenschors, is het gebied in de hersenen waar informatie uit de rest van het lichaam en de omgeving geanalyseerd en geïnterpreteerd wordt. Dat wordt daar ook weer omgezet in gedachten, spreken en handelen. ‘En als dat deel van je hersenen niet wordt gebruikt, dan sterft het af. Dan is het niet meer in staat ons te motiveren en plezier te bezorgen’.

Oermenselijk en Han Blok

- ▶ Het 477-pagina's tellende boek *Oermenselijk* van Han Blok is een uitgave in eigen beheer bij www.boekscout.nl
- ▶ Zelf vindt Blok zijn boek niet voor de wetenschap, maar voor eenieder met interesse voor onze afstamming
- ▶ „Mijn boek zou op het vwo verplicht moeten zijn”, aldus de Horssense bioloog. Hij werd door het Pax Christi College in Druten uitgenodigd een aantal gastcolleges te geven
- ▶ Op www.oermenselijk.nl staan Bloks columns en is zijn boek te bestellen.
- ▶ Blok schreef al eerder (samen met Bert van de Geijn) een boek over de oudste inwoner van Horssen, Rosa van de Geijn